

## Književna poročila

Oton Župančič, *Sto ugank*. Izdala in založila „Omladina“. V Ljubljani, 1915 M. 80. 39 str. Kart. 90 v.

Drobna knjižica in v njej sto vprašujočih oči, ki zro z otroško milino v bralca. Razveseljujoč dogodek je to novo darilo Župančičevo, posebno v teh časih, ko nam redkokdaj kdo zašepeče tiho besedo brez bolečin in jedkega strupa. V solnčnozlatih vrtovih rajamo, pozabljamo na težka vprašanja okoli nas, nehoti sledimo tem nežnim stihom, ki nam privabljajo jasen smeh na lice in nam užgo oči z neodoljivim čarom detinstva. Pesnik sam je pozabil sebe, svojo okolico in je stopil med deco: „Sto ugank — tristo zadr, tristo zank...“ In mladina jih bo sprejela razgretih lic. 7c / tw2

Vsa narava se je izpremenila v zlato in cvetje. Zrelo žito je zašumelo kot „zlato valovje okrog in okrog“, v solnčnici se je skrilo „črno solnce“, ki „zlate žarke meče“, in požar je razcvetel v rožo:

Živa roža, živo séme —  
Bog ne daj na naše sléme!

Slovenski kozolec je postal grad iz samih oken, zazidan z zlatom in kresnice so zbežale kot jasne zvezde v noč. Kakor mala lirična pesmica se glasi uganka:

Nebeška kraljična  
vso božjo noč skače:  
iz zlate palače  
v srebrno pristavo,  
v črno bajto.

Njena „zadruga“ je poosebujoča metafora svetlobe ponoči.

Večkrat je mikavo uvezana v uganki sami tudi rešitev na pr. marjetica ali:

Poglej ga klepača:  
na vrhu oreha  
kozolce prevrača.

Pa tudi mrtva narava je zastopana. Ljubkost teh „zank“ obstoja v mični besedni igri ali v dvojnem zmislju rešitve:

Po štirih nogah  
po pečinah-skalah,  
po treh, po treh  
po pečinah-pečéh. (Koža: žival — posoda.)

Zvon je zajel „kupo božje slave“ in v monštranci je zažarelo „zlato solnce“. „Svetlinova hči“ pred spanjem po steni riše, a na zapečku prede mačka in ne na prede ničesar.

Ugankar ni pozabil vprašati vinske bratce o njem, ki

... je v temnici podzemeljski bil,  
bil je rezan,  
bil je vezan,  
svojo sladko kri je prelil,  
prišel na to slavje —  
bratcem vsem na zdravje.

Tudi narodni junak kralj Matjaž je bil povabljen z „zelenim Jurjem“, da nam skupno prineseta veselo, razkošno pomlad in pomoč v teh izkušeni polnih dneh.

Jezik je pristrčno-dovtipen in bogato obložen s cvetjem. Bralčevo domišljijo zadene v mehko struno, da nehote začuti nežno, šegavo zanko, ki se prešerno vije v verzu.

S knjižico nam je bil poklonjen dehteč rožnat šopek. Kakor po zlih sanjah smo ga prijeli v roke in za trenotek pozabili ogromne, nerešene uganke tam zunaj.

Za „Pisanice“ so te uganke lepa izpopolnitev, ker so povsem novega značaja tako v tehniki kakor vsebini. Z veseljem pričakujemo še kakega bolj strupenega roja, da tudi malo pobóde po naših Ahilovih petah in nas zdrami iz tope duševne agonije ...

Uganke naj pa po vsem Slovenskem belijo glave in rdeče vesela lica in lepote žejna srca!

Ivo Peruzzi.

**Pierre de Coulevain, Amerikanka.** Ljubljana 1915. Tiskala in založila Narodna tiskarna. I. del. 261 str. — II. del. 293 str. Broš. 3 K 50 v, vez. 4 K 70 v, s pošto 20 v več. — Naša izvirna beletrija zadnjega časa doživlja mučno krizo. Pozdravljamo torej dovršen prevod zanimivega Coulevainovega romana, ki bo čitanja željnemu občinstvu srečno pomagal premostiti vrzel v domačem pripovedništvu.

**Vojaške narodne pesmi za šolo in dom.** Nabral in za dvo-, oziroma tri-glasno petje postavil Anton Kosi. Prvi zvezek. V Ljubljani, 1915. Izdala in založila Katoliška bukvarna. 80. 30 str. Cena 1 K. — Besedo o muzikalični vrednosti te nove zbirke prepuščam strokovnemu glasilu; glede besedila pa je treba pripomniti, da je g. prireditelju pojem narodne pesmi najbrž neznan, sicer bi z narodovo lastnino ne ravnal tako samovoljno in brez spoštovanja.

**Ivan Vrhovnik, Dva novomašna govora pred 100 leti.** Odtisk iz „Duhovnega pastirja“. XXXII, str. 467--483.

Oba govora se tičeta slovenskega jezikoslovca Fr. Metelka. Dne 25. septembra 1814 je Metelko pel novo mašo v Škocijanski cerkvi pri Dobravah na Dolenjskem; slavnostni govor mu je za to priliko govoril župnik Škocijanski, Andrej Slejko. Dne 1. oktobra 1815 je bila nova maša v sosednji Šmarjeti; novomašnik je bil takrat Janez Zalokar, poznejši vneti pristaš metelčice; a propovedoval mu je — Fr. Metelko. Tako misli vsaj, sodeč po jeziku in značaju govora, Ivan Vrhovnik. Metelko je za svoj stanovski praznik slišal v cerkvi še pohlinovsko slovenščino 18. stoletja; on sam je bil jezikovno že čisto drugače izobražen, tako da pri njegovi propovedi „pravega Kranjca ušesa ne bole“. Kulturno-zgodovinski važen je Slejkov govor na tistem mestu, kjer nam razklada, kako se je godilo slovenskemu svečeništvu izza francoske revolucije: „Kaj za ene imena se dajo duhovnikom ne samu, od prauzetnih dežeuskih šribarju inu verboltarju, ampak tudi od štemanih trdih kmetou ...“. Tudi drugi govor ima misel, ki je za zgodovinski naš razvoj važna; izraža namreč željo, naj bi se prosveti, razširjajoči se po Gorenjskem, utrla pot tudi na Dolenjsko, mladina naj bi se tukaj šolala, da bi cerkev dobila tudi z Dolenjskega kaj mašnikov. — Slejko, Metelko, Zalokar, to so trije zgodovinski členi, ki jih je sedaj pred nami sklenil Ivan Vrhovnik. Vrhovnik pa ne stoji le kot pisatelj ob tej zgodovinski verigi, ampak spada na vnanje tudi sam k njej; zakaj na zlati maši, ki jo je l. 1865 Zalokar imel pri Sv. Petru v Ljubljani, mu je bil Vrhovnik ministrant in Zalokar mu je pripomogel, da je šel študirat.

Dr. Fr. Ilešič.